

державою та громадянином. Отже, оптимізація системи обов'язкової військової служби повинна ґрунтуватися на інтегрованому підході, який враховує як сучасні виклики, так і позитивний досвід інших країн.

УДК 340.12. (436-44):821.161.2.09

Аксьонова Віра Ігорівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ

**ПРАВО ЯК СПЕЦИФІЧНА СОЦІАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ: ЛОГІКА
НАКОПИЧЕННЯ НОВІТНИХ СЕНСІВ ТА ІДЕЙ В УМОВАХ
ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ЕФЕКТИВНІЙ ПОВОЄННІЙ
ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ**

Соціальний інститут права зобов'язаний своїм походженням процесам розподілу праці й розвитку товарного виробництва. Людина – істота суспільна, тому неодмінною умовою «допуску» індивіда у життя суспільства в умовах світової інтеграції є процес соціалізації, тобто засвоєння ним специфічного людського способу життя, цінностей матеріальної та духовної культури. Взаємозалежність людей в умовах глобалізації породжує сучасне інформаційне суспільство, що спирається на найширший поділ праці матеріальної та духовної сфери. Право виступає тут як сукупність правових суспільних відносин, у яких виражена взаємозалежність індивідів. Закони є лише зовнішнім вираженням права, його історичною формою. Закон і право відрізняються друг від друга як, наприклад, ціна й вартість товару. Власник товару вільний призначати будь-яку ціну, але розуміє, що товар буде успішно реалізований тільки в тому випадку, якщо ціна не буде сильно відхилятися від його реальної вартості. Майже та ж ситуація склалася й з юридичними законами: так, вищий законодавчий орган влади може прийняти самий драконівський закон, але, якщо прийнятий

можновладцями закон далеко відійшов від об'єктивної правової ситуації, що склалася у суспільстві, він не не буде виконуватися його громадянами. Так, М. Монтень розповідає, що коли давньогрецького законодавця Солона запитали, чи найкращі закони він установив для афінян, він відповів: «Так, найкращі з тих, яким вони погодилися б підкорятися». Ситуація у державі та суспільстві істотно загострюється під час встановлення правового режиму воєнного стану.

У історіософії на право як особливу соціальну реальність та його цивілізаційні наслідки існують різноманітні погляди. Традиційний підхід, наприклад, фактично ототожнює право із законом: право розглядають як систему загальнообов'язкових норм (правил) поведження людей, що установлені й підтримані державою й сприймається як «збірка» заборон і каральних санкцій за їхнє порушення. Суть такого тлумачення права містить принцип, що був загальноприйнятим до XVIII ст.: «заборонене все те, що не дозволено», де домінує репресивна функція права. Хоча правова думка напередодні доби Просвітництва і намагалася знайти якісь обмеження тенденції «сповзання» західноєвропейських держав до деспотизму, однак особливих успіхів вона не досягла саме тому, що найпоширенішим засобом боротьби із цим соціальним злом був заклик до розуму монарха, якому «багато вигідніше піклуватися про своїх підданих, як «доброму батькові про своїх численних дітей», тому що самому государеві буде забезпечене безпроблемне життя. Але згодом в Європі починає стрімко розвиватися капіталізм, затверджуватися нові форми поведження людей у суспільстві, розгортається процес становлення особистості іншого типу і відповідно - накопичення новітніх сенсів та ідей. Новий час вимагає від людини такі якості, як ініціативність, підприємливість, самостійність, відповідальність, насамперед, за себе, а ні за свій рід або громаду. Виникає гостра необхідність гарантованого захисту від свавілля держави всього того, що було досягнуто людиною у власному житті шляхом індивідуальних зусиль. Саме цей соціальний запит є підґрунтям просвітницької філософії права від Дж. Локка до І. Канта, що сформулювала концепцію природних прав і свобод людини. Мислителі XVIII ст. рішуче відкидають застарілі погляди, пов'язані з

традиційним підходом, але завдання залишається колишнім: знайти нормативні обмеження деспотичної влади держави, її величезної примусової сили. Створюється теоретичне підґрунтя ідеї про необхідність примусового обмеження безпосередньо державної влади. Вищим принципом нової філософії права виступає визнання незалежності кожного громадянина, повної його самостійності й не менш повної відповідальності за свої дії та свою долю. Держава не має права вирішувати, що для громадянина є добре чи погано. Держава не заважає йому виступати суб'єктом стратегічної дії, але й не відповідає за успіх або невдачу наслідків цих дій. Зрозуміло, що успіх багато у чому залежить від рівня правової культури громадянина. Під правовою культурою необхідно розуміти, різновид загальної культури, який становить систему цінностей, що досягнуті людством у галузі права і стосується правової реальності певного суспільства. Правова культура включає до свого складу повагу до права, правові знання та уявлення традиції, потреби, навички діяльності у відповідності до закону; реальну діяльність громадян, відповідно до правових установок і переконань (режим законності); правову активність населення, посадових осіб і законодавців, урядовців та ін. Показниками правової культури у громадянському суспільстві виступають відповідність права вимогам справедливості та свободи, якість системи законодавства, форми і методи правового регулювання, участь громадян в управлінні державою. Таким чином, «заборонний» дух попереднього тлумачення права змінюється на «дозвільний»: дозволено все, що не заборонено, тобто бачимо зовсім інший підхід до розуміння сутності права. Нове визначення права виражає ліберальна концепція, котра виникла у Європі другій половині XVIII ст. у межах просвітницької філософії й пов'язана з іменами І. Канта, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо та виходить із переконання, що в праві первинні ані заборони й репресії, ані обмеження поведінки людини, а, навпаки, – її права й свободи. Філософи доби просвітництва повернули терміну «право» його справжній зміст, що відбиває соціальну природу права: право людини на життя, безпеку, власність, свободу совісті, думки, слова, переміщення тощо. «Першоосновою» права визнаються

«природні» права й свободи людини, що категорично мають бути гарантованими, незалежно від будь-яких суб'єктивних або надзвичайних обставин. Історичним підґрунтям такої категоричної вимоги є буржуазно-просвітницька думка, носії якої боролися з деспотизмом феодально-абсолютистських держав, де право було волею монарха, зведеною в закон, що перманентно породжувало свавілля й деспотизм. Обидві концепції мають свій сенс. Але у сучасному європейському суспільстві превалює ліберально-просвітницьке тлумачення сутності права, у якому з'явилося поняття «правової держави», «правової свободи» та вдалося чітко визначити основні правостворюючі принципи, показати, чим, право відрізняється від безправ'я людини. Так, за думкою Гегеля, «система права є царство реалізованої свободи». Однак, свобода кожної окремої людини закінчується там, де починається свобода іншої, тобто свобода має бути рівної для всіх або її не буде зовсім. Право виступає мірою свободи індивідів, вказує її межі, вихід за які порушує свободу іншого, тим самим, підриває правопорядок. Здійснення ж правових принципів рівності й свободи дорівнює за змістом третьому правовому початку – справедливості. Правова справедливість це – дотримання загального балансу, еквівалентності взаємних уявлень і одержань, якими пов'язані суб'єкти права. Рівність, воля й справедливість утворюють три вершини трикутника, що покладений у підставі соціального інституту права. І жодну з них не можна ущемити без деформації двох інших. Принцип загальної рівності тісно пов'язаний із двома іншими правостворюючими принципами: свободою й справедливістю. Принципи, що регулюють взаємини людей, не були винайдені юристами або філософами, вони витягнуті, абстраговані від соціальної реальності. Право, правові відносини, правова діяльність природно відбиваються у свідомості людей у вигляді певних знань і оцінок, почуттів і навичок, що у сукупності утворюють особливу форму суспільної свідомості – правосвідомість. Тим самим, однієї з істотних особливостей права є об'єктивний, природничо-історичний характер його розвитку. Роль законотворчості в організації правового життя громадянського суспільства в умовах воєнних дій

досить велика, але в суб'єктивній волі законодавців є свої об'єктивні обмеження. У якості ще однієї важливої особливості функціонування сфери права необхідно відзначити її найтісніший зв'язок з політичною системою суспільства та її серцевиною – державою, яка дає матеріальну силу праву, виступає гарантом і виконавцем правопорядку. Концепція правової держави, що вінчає загальний задум ліберально-просвітницького тлумачення сутності права, є значним теоретичним досягненням філософсько-правової думки новітнього часу. У громадянському суспільстві ХХ ст. правова сфера життя суспільства – це сфера дії права, тобто соціальний простір, у межах якого функціонують правові відносини, засновані на діючому в тім або іншому суспільстві праві. Право як соціальний інститут, відноситься до регулятивної сфери громадського життя та має свої функції. Головне його призначення – це регуляція й контроль за поведінням індивідів та дотримання його форми, що є прийнятними для суспільства в цілому.

Отже, право є однаково обов'язковим й для тих, хто має владу, і для підвладних. Таке самообмеження держави реально можливе тільки завдяки дотримання принципу поділу влади, що виключає монополізацію влади в руках однієї особи або органу. Зміст цього принципу правової держави – у запобіганні «сповзання» держави до тоталітаризму, трансгуманізму, волюнтаризму, у роз'єднанні державного моноліту на три рівноправні гілки влади, що мають самостійність, незалежність й взаємно контролюють одна одну, не допускаючи перевищення повноважень будь – який галузі влади. В умовах російсько-української війни діяльність представницьких органів влади регулюється правовим режимом воєнного стану, який був запроваджений 24 лютого 2022 року указом Президента України. Після завершення війни необхідне удосконалення внутрішніх парламентських процедур, що сприятиме мінімізації політичної корупції, дозволить відформатовати правовий статус як парламентської коаліції, так й опозиції; необхідне також продовження реформи децентралізації, повноцінне повернення в Україні до парламентсько-президентської республіки, що передбачає реальну ліквідацію неформальних

(неправових) інститутів, що набули поширення у політичній практиці, що конструктивне вплине на ефективну повоєнну відбудову держави, коли представницьким органам влади буде відводиться пріоритетне значення, відповідно до Конституції України.

УДК 316/355

Бафян Ганна Миколаївна, аспірант Національної академії Служби безпеки України

ВНУТРІШНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПО РОБОТІ З ПЕРСОНАЛОМ

З огляду на сучасні тенденції та виклики, фахівці з роботи з особовим складом повинні мати широкий спектр компетенцій та бути готовими до роботи в різноманітних умовах. Одним з пріоритетних напрямків підготовки та діяльності є управління персоналом, де важливою складовою стає лідерство та управління командою, кадрове забезпечення, комунікація та зв'язки з громадськістю.

Варто відзначити, що серед вищезгаданих складових, не менш важливу роль відіграють внутрішні комунікації (далі – ВК) та добродесність.

ВК та добродесність – це два взаємопов'язані поняття, які відіграють ключову роль у формуванні та підтримці культури добродесності в організації.

Основні аспекти:

1. Прозорість та відкритість:

Поширення інформації

- забезпечення доступу до кодексів етики, політик та процедур;
- регулярне інформування про зміни в законодавстві та внутрішніх правилах;